

Edyta Kotyńska
Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

100. Kongres Bibliotekarzy Niemieckich – Berlin 2011

Słowa kluczowe: *Deutscher Bibliothekartag, kongres, Berlin, bibliotekarstwo, Niemcy, organizacja, zarządzanie, transformacja, przyszłość*

Wstęp

W dniach 7–10 czerwca 2011 r. odbył się w Berlinie kolejny, tym razem jubileuszowy Kongres Bibliotekarzy Niemieckich ([100. Deutscher Bibliothekartag](#)¹). W czasie trwającego cztery dni zjazdu, pod hasłem „Biblioteki dla przyszłości – przyszłość dla bibliotek” (Bibliotheken für die Zukunft – Zukunft für die Bibliotheken), zaplanowano dla uczestników bardzo bogaty program.

Strona domowa Kongresu, zrzut ekranowy

Spotkanie zostało zorganizowane przez Związek Zawodowy Pracowników Informacji i Bibliotek (Berufsverband Information Bibliothek e.V.) oraz przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Niemieckich (Verein Deutscher Bibliothekare e.V.) w ścisłej współpracy z Niemieckim Stowarzyszeniem Bibliotek (Deutscher Bibliotheksverband e.V.). Komisją do spraw Kontaktów Międzynarodowych (Bibliothek & Information International) działającą w ramach organizacji pod nazwą: Biblioteki i Informacja w Niemczech – Federacja Niemieckich Stowarzyszeń Bibliotek i Informacji (Bibliothek & Information Deutschland – Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheks- und Informationsverbände e.V.).

Kongres w Berlinie zgromadził rekordową liczbę ponad 4650 uczestników, w tym ponad 500 osób przyjechało z zagranicy i to nie tylko z krajów europejskich: byli goście z Australii, Brazylii, Etiopii, Indii, Japonii czy Stanów Zjednoczonych. Jak co

¹ Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dnia 7.07.2011 r.

roku podczas kongresu trwały targi, w których uczestniczyło tym razem 176 dostawców produktów i usług dla bibliotek. Podczas konferencji ok. 350 prelegentów omówiło swoje prezentacje multimedialne w dziewięciu blokach tematycznych. Uczestnikom kongresu zorganizowano ok. 100 wycieczek do różnych berlińskich bibliotek. Po raz pierwszy w Berlinie w dniu 8 czerwca odbyła się „Długa noc bibliotek”. W ramach tej akcji w godz. 17.00–24.00 wszyscy chętni mogli zwiedzić 48 bibliotek i uczestniczyć w zaplanowanych tam wystawach, wycieczkach i koncertach.

Organizacja

Przygotowanie i funkcjonowanie tak wielkiej konferencji były perfekcyjne. W Dreźnie organizacją zajmowali się sami bibliotekarze, w Berlinie pomocą służyła profesjonalna firma K.I.T. Group GmbH Association & Conference Management. Przemysłano wszystkie szczegóły i zapewniono uczestnikom m.in.: aktualne i drobiazgowo informacje na stronie domowej kongresu, czytelny plan wszystkich zajęć i spotkań w drukowanej formie oraz w Internecie wraz z możliwością edytowania prywatnego terminarza, a do tego kieszonkowy program z planem sal konferencyjnych. Wszystkim uczestnikom kongresu umożliwiono szybką i prostą rejestrację, zapewniono bezpłatną komunikację miejską oraz zniżki na dojazdy koleją, do tego wygodne noclegi według rabatowego cennika, a w centrum konferencyjnym możliwość zjedzenia posiłków.

Posiedzenia zostały wzbogacone ciekawymi atrakcjami (np. rejs statkiem), uroczystymi spotkaniami (np. koncert) i wycieczkami. W trakcie trwania sympozjum codziennie ukazywał się drukowany newsletter. Nowością pośród kongresowych wydarzeń był rowerowy zjazd bibliotekarzy. W ramach akcji „Cycling for Libraries” fińscy bibliotekarze zorganizowali dziesięciodniowy rajd z Kopenhagi do Berlina. Do Finów dołączyli niemieccy bibliotekarze i we wtorkowe południe (7 czerwca) przed centrum kongresowym pojawiła się grupa ok. 80 rowerzystów, ogłaszając hasło „Tradycja w przemianie, bibliotekarze w ruchu” (Traditionen im Wandel, Bibliothekare in Bewegung).

Program

W czasie czterech dni konferencji zaplanowano bardzo bogaty [program](http://www.bibliothekartag2011.de/biblio2011/redaktion/programm/programm.php) <http://www.bibliothekartag2011.de/biblio2011/redaktion/programm/programm.php>: prezentacje, szkolenia, pokazy, sesje posterowe oraz dyskusje, a wszystko w dziewięciu blokach o następujących tytułach:

1. Spojrzenie w świat informacji (Blick auf die Informationslandschaft).
2. Warunki społeczno-polityczne (Gesellschaftliche und politische Rahmenbedingungen).
3. Wykształcenie zawodowe: wczoraj – dzisiaj – jutro (Berufsbild: gestern – heute – morgen).
4. Etyka zawodowa (Berufsethik).
5. Biblioteka jako miejsce realne i wirtualne (Bibliothek als Ort: real und virtuell).
6. Zachowanie kulturowego dziedzictwa (Bewahren des kulturellen Erbes).
7. Pomysły i strategie w przemianie (Konzepte und Strategien im Wandel).
8. Zarządzanie bibliotekami w XXI w. (Bibliotheksmanagement im 21. Jahrhundert).
9. Biblioteki X.0 (Bibliotheken X.0).

Bloki podzielono jeszcze na grupy tematyczne, a w ich ramach można było usłyszeć od pięciu do ośmiu wykładów wspomaganych prezentacjami multimedialnymi. W tym samym czasie odbywały się zajęcia w 8–10 grupach, więc decyzja o wyborze najciekawszych prelekcji była bardzo trudna. Niektóre osoby preferowały tylko interesujące ich referaty, inni – całe grupy tematyczne. Osobiście uczestniczyłam w prezentacjach, które poruszały zajmujące mnie zagadnienia: biblioteki naukowe, zbiory historyczne oraz zarządzanie w bibliotekach. Również tutaj wybierałam całe grupy tematyczne, jednak z kilku bloków, co spowodowało, że nie mogłam uchwycić całości zagadnień, a tylko wybrane ich wątki.

Prelekcje, których wysłuchałam, miały praktyczny wymiar i były referowane najczęściej przez bibliotekarzy. Podoba mi się idea reklamowania swojej instytucji, chwalenia się wdrożonymi projektami oraz dzielenia się doświadczeniami z realizacji konkretnych przedsięwzięć. Ale były też wystąpienia, gdzie autorem lub współautorem był przedstawiciel firmy. Współpraca biznesu z bibliotekami w Niemczech jest dużo szersza niż w Polsce. Wśród wydarzeń nie zabrakło reklamy i prezentacji całych wydawnictw i konkretnych tytułów książek. W czasie zjazdu odbyły się również robocze posiedzenia różnych bibliotekarskich grup i komisji.

W grupie referatów pt.: „Sami jesteśmy mocni, razem jesteśmy mocniejsi – strategiczny związek Goportis jako partner nauki” („Alleine sind wir stark, gemeinsam sind wir stärker” – Der strategische Verbund Goportis als Partner für die Wissenschaft“) zajmowano się zasadnością budowania portali wiedzy oraz ich rolą. Na wybranych, praktycznych przykładach udowodniano, że konieczna jest międzydyscyplinarna współpraca naukowców, techników ET i fachowców bibliotekarzy, aby efektywnie zarządzać wiedzą w Internecie. Podkreślano, że takie przedsięwzięcia należy odpowiednio koordynować, korzystać z już istniejących doświadczeń, wykorzystywać współpracę między instytucjami oraz wiedzę specjalistów. W obrębie tego tematu zajęto się np.: prawami autorskimi i modelami licencji, oprogramowaniem i częstym wykorzystaniem zasobów open access, coraz popularniejszymi w bibliotekach cyfrowych obiektami multimedialnymi oraz długoterminową archiwizacją digitalizatów. Przykładowe projekty zostały zrealizowane przy pomocy związku bibliotek (koalicji) [Goportis](http://www.goportis.de/de/kontakt.html) (<http://www.goportis.de/de/kontakt.html>), który reklamuje się jako fachowy partner do budowania naukowych platform.

Jedno ze spotkań. Fot. E. Kotyńska.

Bardzo ciekawe były tematy związane z przyszłością zawodu bibliotekarza naukowego, omówione podczas spotkania pt.: „Człowiek kontra maszyna? Przyszłość usług bibliotek naukowych” (Mensch gegen Maschine? Zur Zukunft des wissenschaftlichen Bibliotheksdienstes). W społeczeństwie ciągle jeszcze istnieją stereotypy na temat bibliotekarzy i, niestety, nadal utrwalany jest ten negatywny obraz poprzez literaturę i media oraz samych bibliotekarzy. Podkreślano, że sami, poprzez wysokie kwalifikacje, dobrą samoocenę i pracę z klientami (podkreślę, z klientami) możemy zmienić ten zły wizerunek. Jednak transformacja przede wszystkim powinna zostać wkomponowana w strategię rozwoju biblioteki, która i dzisiaj, i w przyszłości, musi być zarządzana według biznesowych zasad. Wielokrotnie podkreślano, że najważniejszym zadaniem bibliotekarza naukowego będzie pozyskiwanie klientów i kontakt z nimi, czyli praca bezpośrednio z czytelnikami i pełnienie służby fachowego informatora. Bibliotekarz taki musi posiadać odpowiednią wiedzę specjalistyczną oraz socjalne kompetencje, a do tego musi wykorzystywać narzędzia doskonale znane „tubylcom Internetu”. Niby nic nowego, a jednak...

Bardzo pouczające były wypowiedzi odnoszące się do problematyki z zakresu zarządzania w bibliotekach. Na przykład w Bibliotece ETH w Zurychu² opracowano plan zmian, w którym najważniejszym punktem było zaangażowanie pracowników we wdrażanie innowacji. Następne istotne elementy dotyczyły systematycznego rozwoju i współpracy z innymi bibliotekami. W innym wystąpieniu omówiono proces działań związany z połączeniem uniwersytetów w Duisburgu i Essen oraz ich bibliotek³ w roku 2003. Od początku wprowadzono instrumenty zarządzania jakością, a całe przedsięwzięcie, zaplanowane na 5–7 lat, poddano ewaluacji. Wszystkie prezentacje odnosiły się do praktyk i doświadczeń bibliotek, które przeprowadziły lub są w trakcie reorganizacji albo które działają według opracowanego planu strategicznego dla swojej instytucji. Z tymi zagadnieniami mogłam się zapoznać w dwóch grupach tematycznych: „Zarządzanie innowacjami w bibliotekach: wizja i rzeczywistość”

² Zob. wystąpienie: Rudolf Mumenthaler: Innovationsmanagement an der ETH-Bibliothek (Zürich / Schweiz).

³ Zob. wystąpienie: Albert Biló: Managementenerfahrungen in Fusion: Die neue Universitätsbibliothek Duisburg-Essen (Duisburg-Essen).

(Innovationsmanagement in Bibliotheken: Wunsch und Wirklichkeit) oraz „Nowe strategie i procesy zarządzania w bibliotekach akademickich” (Neue Strategien für Management und Prozesse in wissenschaftlichen Bibliotheken).

Z dużym zainteresowaniem wysłuchałam prezentacji dotyczących transformacji w koncepcjach i strategiach w zakresie nauczania w bibliotekach. Spotkania pod ogólnym tytułem: „Biblioteka ucząca na drodze do profesjonalizmu: nauczanie, ewaluacja, wysiłek, szkolenie” (Die Teaching Library auf dem Weg der Professionalisierung: Didaktik, Evaluation, Aufwand, Ausbildung [...]) zostały przygotowane przez dwie grupy robocze⁴. Omawiano tutaj konkretne projekty i dzielono się doświadczeniami z przygotowanych przez bibliotekarzy kursów dla swoich czytelników lub dla innych grup docelowych. Ciekawe jest to, że niektóre kursy dla studentów mogły być częścią programów studiów. Ciekawe, a raczej normalne jest to, że z bibliotekarzami w tym zakresie współpracują pedagodzy i nauczyciele prowadzący zajęcia. Na pewno taką pracę w bibliotece ułatwia również fakt, że niemieccy bibliotekarze kończą dwukierunkowe studia. Omówione podczas spotkania szkolenia i kursy najczęściej dotyczyły zdobywania informacyjnych kompetencji ogólnych lub specjalistycznych-dziedzinowych, ale także np. tworzenia elektronicznego portfolio⁵.

W grupie tematycznej: „Muzea książki – nowoczesne koncepcje wystawiennicze” (Bücher museal – Moderne Ausstellungskonzepte) najbardziej zachwyciły mnie przykłady wykorzystania mobilnych urządzeń i geolokalizacji do projektowania planów i przewodników po wystawach i bibliotekach oraz do wykorzystania ich jako podręczne informatory po bibliotekach, np. do odszukiwania książek na półkach⁶. W ciągu tych kilku dni zdobyłam bardzo cenną wiedzę i praktyczne informacje, które postaram się spożytkować⁷.

Targi

Na trzydniowych targach zaprezentowało się 176 różnorodnych firm, które współpracują z bibliotekami. Na ich stoiskach można było zapoznać się z ofertami, produktami, zebrać materiały i porozmawiać z przedstawicielami, którzy również prowadzili niektóre prezentacje. Wykaz firm znajduje się na stronie WWW konferencji, a także wydano ich drukowany katalog. Niebywałą atrakcją dla mnie było zobaczenie nowoczesnego bibliobusu. Pomysł, aby w jednym miejscu i w tym samym czasie zebrać wszystkich, którzy oferują bibliotekom swoje usługi lub produkty, jest ze wszech miar godny polecenia.

⁴ Arbeitsgruppen Informationskompetenz Bayern und Nordrhein-Westfalen oraz Netzwerk Informationskompetenz Baden-Württemberg.

⁵ Zob. wystąpienie: Oliver Trevisiol: Sind Reflexionen über ePortfolios als Leistungsnachweis in IK Kursen geeignet (Konstanz).

⁶ Zob. wystąpienia: Janett Mohnke, Frank Seeliger: iCampus goes Library – Die Vorzüge des Einsatzes eines Multimediaguides in der Bibliothek (Wildau) oraz Jens Mittelbach: Die SLUB als 3D-Modell – Virtuelle Räume und reale Dienstleistungen (Drezno). Tematem tym ostatnio zajmuje się Bożena Jaskowska, która na swoim [blogu http://jaskowska.blogspot.com/](http://jaskowska.blogspot.com/) publikuje ciekawe teksty o mobilnej bibliotece.

⁷ Postaram się jeszcze wracać do kongresowych wydarzeń w moim serwisie [eTEKA http://www.eteke.com.pl/](http://www.eteke.com.pl/).

Targi. Fot. E. Kotyńska.

„Długa noc bibliotek”

Dla uczestników kongresu zorganizowano również wycieczki do berlińskich bibliotek. Niestety, odbywały się one w tym samym czasie co pozostałe zajęcia. Jednak braki w zwiedzaniu bibliotek można było częściowo uzupełnić podczas „Długich nocy bibliotek”. Tym sposobem, po spotkaniu gości zagranicznych z panią burmistrz Berlina Ingeborg Junge-Reyer, udało mi się jeszcze zobaczyć odrestaurowany budynek i nowo wybudowaną część [Staatsbibliothek zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz](#) na ulicy Unter den Linden. Warto tutaj wspomnieć, że Biblioteka Państwowa w Berlinie obchodzi w tym roku 350-lecie swego istnienia.

*Wystawa w Staatsbibliothek zu Berlin
Fot. E. Kotyńska.*

Podsumowanie

Udział w kongresie był dla mnie bardzo zajmujący i pożyteczny, a obfity program został wzbogacony spotkaniami ze wspaniałymi bibliotekarkami mieszkającymi w Berlinie: Grażyną Twardak – dyrektorem Biblioteki Collegium Polonicum w Słubicach oraz Annekathrin Genest pracującą w Bibliotece Instytutu Polskiego w Berlinie –

polecam uwadze jej publikacje oraz działalność w jednoosobowej bibliotece⁸. Idea corocznych spotkań, podczas których można dzielić się swoimi doświadczeniami i wiedzą, reklamować swoje instytucje i projekty, nawiązywać kontakty oraz uczestniczyć w targach bibliotecznych, jest godna uznania i pochwały. Zachwycają mnie targi, bo to raj dla zarządzających bibliotekami.

Po kongresie do dyspozycji wszystkich zainteresowanych są prezentacje <http://www.bib-info.de/verband/publikationen/opus/berlin-2011.html> wygłoszone podczas tego jubileuszowego spotkania, opublikowane w Internecie na serwerze Berufsverband Information Bibliothek e.V.⁹ Materiały można znaleźć za pomocą indeksu osobowego referentów albo przeglądając wykaz tematów¹⁰. Na stronach [OPuS-Publikationsserver](http://www.bib-info.de/verband/publikationen/opus.html) <http://www.bib-info.de/verband/publikationen/opus.html> znajdują się również materiały z wcześniejszych kongresów oraz inne elektroniczne dokumenty rekomendowane przez związek.

Kotyńska, E. 100. Kongres Bibliotekarzy Niemieckich – Berlin 2011. W: *Biuletyn EBIB* [online] 2011, nr 7 (125), *Otwarta nauka i edukacja* [Dostęp: 15.10.2011] Dostępny w World Wide Web: http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/125/125_kotyńska.pdf. ISSN 1507-7187.

⁸ Zob. wystąpienie: Annekathrin Genest: Extraterritorial – mitten in Berlin. Die Bibliothek des Polnischen Instituts Berlin (Berlin). Publikacja: GENEST, Annekathrin, Biblioteka Instytutu Polskiego w Berlinie – biblioteka polska, polonijna czy berlińska? Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy Polonijnych. W: *Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Wrocław, 2008. (Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia; 6). Dostępny w World Wide Web: <http://www.dbc.wroc.pl/publication/2172>.

⁹ Zob. s. 2.

¹⁰ Nie pokrywa się on, niestety, z tematami bloków czy z „poradnikiem” (zob. s. 3), ale nie jest to wielki mankament.